

HARBIY TA'LIMDA DUAL TA'LIM MAVZUSIDA

O'zbekiston Respublikasi Harbiy xavfsizlik va mudofaa universitetining
Harbiy aviatsiya instituti, aviatsiya mutaxassislari tayyorlash
va malakasini oshirish kursi katta o'qituvchisi
dotsent **Rustamov Ilhomjon Hamroevich**

Annotatsiya: Mamlakat mudofaa salohiyatini yuksaltirishda ta'limning barcha bo'g'inlarida zamonaviy metodlarni joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, harbiy soha uchun yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlash jarayonida innovatsion yondashuvlar zarurati kundan-kunga ortib bormoqda. Bunda dual ta'lim tizimini harbiy ta'lim muassasalariga joriy qilinishi dolzarb masalalardan biridir. Dual ta'lim — nazariy bilimlarni amaliy ko'nikmalar bilan uyg'unlashtirish orqali, harbiy mutaxassislarning professional darajasini oshirishda eng samarali modellar sirasiga kiritiladi. Ushbu maqolada harbiy ta'limda dual ta'lim tizimining afzalliklari, asosiy yo'nalishlari va ahamiyati yoritiladi.

Kalit so'zlar: Harbiy ta'lim, dual ta'lim, integratsiyalashgan o'qitish, amaliyot, nazariya, harbiy ixtisoslik, ilmiy samaradorlik, zamonaviy pedagogika, malaka oshirish.

Dual ta'lim tizimi o'zida ikki asosiy yo'nalishni mujassamlashtiradi: ta'lim olish bilan birga, bevosita ishlab chiqarish yoki xizmat faoliyatini olib borish. Bu jarayonda o'quvchilar yoki kursantlar nazariy bilimlarni oliy yoki o'rta maxsus muassasada egallash bilan birga, shu sohaning amaliyoti bo'lmish harbiy qismlarda yoki amaliy laboratoriyalarda faoliyat yuritadilar. Shu tariqa, ular sohadagi muammolarni samarali hal qilish, tez va to'g'ri qaror qabul qilish, real sharoitda o'z bilim va ko'nikmalarini sinovdan o'tkazish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Dual ta'limda asosiy ahamiyat, bilimlarni harbiy amaliyotga bevosita integratsiyalashga beriladi [1].

Harbiy sohada muntazam ravishda yangi texnologiya va usullar paydo bo'lib, bu sohada faoliyat yuritadigan mutaxassislardan yuqori darajadagi bilim va tez moslasha olish qobiliyatini talab qiladi. Zamonaviy harbiy ta'lim muassasasida dual tizim asosida o'qitish

— yoshlarning amaliy faoliyatga moslashishini, nazariy bilimlarni bevosita harbiy sharoitda tatbiq etishni, reallikda duch keladigan muammolarga tayyor bo‘lishini ta’minlaydi. Natijada, bitiruvchilar harbiy sohada o‘z mutaxassisliklari bo‘yicha mustahkam bilim va ko‘nikmaga ega bo‘ladi. Bu, o‘z navbatida, mudofaa salohiyati va xavfsizlik darajasining oshishiga kuchli turtki beradi. Harbiy ta’lim muassasalarida dual ta’lim tizimini joriy etish bir necha muhim bosqichda amalga oshiriladi. Eng avvalo, o‘quv dasturi qayta ko‘rib chiqilib, nazariy va amaliy soatlarning maqbul nisbatda taqsimlanishi ta’minlanadi. Kursantlar uchun maxsus amaliyot bazalari yaratiladi, real texnik vositalar va simulyatsiya dasturlaridan foydalanish imkoniyati kengaytiriladi. O‘qituvchilar amaliyotchi sifatida ham faol ishtirok etib, bilimlarini doimiy takomillashtirib boradilar. Bundan tashqari, harbiy qismlar va oliy ta’lim muassasalari o‘rtasida mustahkam hamkorlik yo‘lga qo‘yiladi. Dual tizimda har bir kursant individual rivojlanish, mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv va tezkor qaror qabul qilish kompetensiyalariga amal qilishi zarur [2].

Dual ta'lim orqali kursantlarning amaliy ko'nikmalari mustahkamlanadi va haqiqiy harbiy sharoitda ishlashga tayyorlanadi. Shuningdek, mazkur tizim ilmiy asoslangan yondashuvlarni og'ir harbiy vaziyatlarda qo'llash imkonini beradi. Dual ta'lim harbiy xodimlarni zamonaviy harbiy texnologiyalarni tez o'zlashtirishga, jamoada ishlash, muloqot qilish va rahbarlik qilishga o'rgatadi. Bu esa harbiy xizmat sifati va samaradorligini oshiradi. Amaliy mashg'ulotlar davomida kursantlar o'z mutaxassisligi bo'yicha ishlash jarayoniga keng jalb qilinadi, har bir bosqichda yuzaga keladigan real muammolarni mustaqil hal etish ko'nikmasini rivojlantiradi. Bu esa zamonaviy harbiy kadrlarni tayyorlashda eng asosiy omil bo'lib xizmat qiladi. Nazariy bilimlarning amaliy faoliyat bilan uyg'unligi, harbiy mutaxassislarni tez o'zlashtiruvchi, to'g'ri va tezkor harakat qiluvchi, samarali yetakchi sifatida shakllanishiga zamin yaratadi. Bugungi globallashtirish sharoitida harbiy sohani jahonga moslashtirishda innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish, ularni dual ta'lim tizimi bilan integratsiyalashuvini ta'minlash katta ahamiyatga ega. Yuqori sifatli harbiy mutaxassislar tayyorlashda zamonaviy axborot-kommunikatsion texnologiyalar, interaktiv metodlar va distant o'qitish usullari keng qo'llanilmoqda. Dual tizim aynan shu jarayonlarni osonlashtirib, harbiy kursantlarni zamonaviy o'quv-uslubiy va axborot resurslari bilan qurollantiradi. Innovatsion yondashuvlar dual ta'limda nafaqat nazariy, balki amaliy organik samaradorlikni ham oshiradi. O'quv jarayonida olib borilayotgan eksperimentlar va simulyatsiyalar, o'qituvchilar va harbiy mutaxassislar tajribasining sintezi, har bir kursantning o'z ustida mustaqil ishlashga undaydi. Bu esa, harbiy kadrlarni sifat jihatidan mutlaqo yangi bosqichga olib chiqadi [3].

Harbiy ta'limda dual ta'lim tizimi kelajakda yanada kengayib, mukammal takomillashtirilishga muhtoj. Bunda dunyo tajribalari, zamonaviy texnologiyalar, ilg'or pedagogik yondashuvlar, o'quvchilar va kursantlarning ehtiyojlari va zamon talablari asos qilib olinadi. Yaqin yillarda harbiy ta'lim muassasalari o'rtasida xalqaro hamkorlik kengayib, ilg'or xorijiy amaliyotlar o'rganiladi va talabalar uchun xorijiy harbiy markazlar bilan amaliyot dasturlari yo'lga qo'yiladi. Shuningdek, harbiy ta'lim islohoti doirasida dual tizimda kursantlarga yetarli mustaqillik, tashabbuskorlik va professional rivojlanish uchun qulay shart-sharoitlarni yaratib, ularda zamonaviy harbiy sohaning har tomonlama yetuk, bilimli va ma'suliyatli mutaxassislarini tayyorlash borasidagi salohiyat yanada oshadi. Keyingi bosqichlarda harbiy sohalarga xos bo'lgan zamonaviy simulyatorlar, kompyuterlashtirilgan treninglar hamda virtual laboratoriyalar amaliyot jarayoniga keng joriy qilinishi kutilmoqda. Bu esa, harbiy kadrlarning o'quv jarayonini zamonga moslashtirish, ularni har qanday sharoitda professional ishlashga tayyorlashga yaqindan xizmat qiladi [4].

Xulosa:

Dual ta'lim tizimini harbiy ta'lim muassasalariga joriy etish bugungi kunda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Mazkur model zamonaviy harbiy kadrlardan talab etiladigan nazariy bilim, amaliy ko'nikma va yetakchilik fazilatlarini uyg'un holatda rivojlantirish uchun eng samarali usullardan biridir. Dual ta'lim harbiy kadrlarda mustahkam professionallik, tez va samarali qaror qabul qilish, innovatsion texnologiyalarni o'zlashtirish va murakkab harbiy vaziyatlarda to'g'ri harakat qilish qobiliyatini shakllantiradi. Shu bois, harbiy ta'limda dual tizimni yanada kengroq joriy qilish va takomillashtirish – mudofaa salohiyatini mustahkamlash, mamlakat xavfsizligini ta'minlash yo'lida asosiy vositalardan biri bo'lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov I.A. "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch." Toshkent, 2008.
2. Niyozov A.N. "Harbiy ta'limda innovatsion yondashuvlar," O'zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligi nashriyoti, Toshkent, 2019.
3. "Dual ta'lim tizimi va uning imkoniyatlari." // Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi axborotnoma, 2021.
4. Yuldashev O.T. "Pedagogik texnologiyalar va ularning harbiy ta'limda tadbiqi", Toshkent, 2018.
5. "O'zbekiston Respublikasi Harbiy ta'lim konsepsiyasi", Toshkent, 2020.
6. Kamolov N., Tursunov D. "Zamonaviy harbiy kadrlar tayyorlashda integratsion yondashuv", 2022.
7. Xodjayev S. "Harbiy oliy ta'limning zamonaviy bosqichlari", Ilm Ziyo, 2023.